د افغانستان اسلامي جمهوري دولت

د چاپېريال ساتنې ملي اداره

په اسلامي شريعت کې د چاپېريال ساتنې ارزښت

تحقيق او څېړنه: ذبيح الله « مصباح »

کال : ....۱۳۹۹ هـ. ش.

مقدمه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْن وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى اَشْرَفِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْن وَعَلَى اَلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِيْن اَمَّا بَعْدُ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِىْ مَحْكَمَ كِتَابِهِ وَ هُوَ اَصْدَقُ الْقَائِلِيْن: اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ.

اسلامي شريعت هغه دين ده چې د ژوند ټولو برخو ته د ځانګړو لارښوونو لرونکی ده. همدا دليل ده چې د هرې زمانې سره برابر او تر دې دمه يې دوام موندلی ده او تر قيامته به همداسې دوام لري. نن ورځ د چاپېريال ساتنې موضوع د نړۍ د هيوادونو له مهمو موضوعاتو څخه ګڼل کيږي. چې د نړيوالو ځانګړی پام يې ځانته ورګرځېدلی ده. مګر اسلام له نن څخه شاوخوا ۱۴۰۰ کاله وړاندې نوموړې موضوع ته اهميت ورکړی ده او هغه يې د جدي او مهمو موضوعاتو څخه ګڼلې ده. او پدې اړه يې ځانګړې لارښوونې کړې دي. په همدې خاطر لازمه ده چې نوموړې موضوع لومړی په قران کريم او بيا په نبوي احاديثو کې تر څېړنې لاندې ونيسو.

لومړۍ برخه: ځمکه

دا چې نظافت او پاکي د چاپېريال ساتنې اصلي او مهم اړخ جوړوي. چې د خپل چاپېريال په پاک ساتلو سره کولی شو د خپل چاپېريال ساتنه وکړو. چې پدې اړه الله« جل جلاله » په قران کريم کې فرمايلي دي: (اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِيْنَ).

ترجمه: الله « جل جلاله » توبه کوونکي خوښوي او پاکي کوونکي خوښوي.

له نوموړي ايت څخه په واضحه توګه ښکاري چې له پاکي اختيارونکو سره الله « جل جلاله » مينه لري. پاکي يوازې دا نه ده چې خپل بدن او کالي پاک وساتو بلکې د خپل چاپېريال (کور، سړک ، کوڅه ، بازار ، هوا ، ښوونځي او نور عامه او خصوصي ځايونو) پاکوالي ته هم پاکوالی وېل کيږي. هر ډول پاکي د اسلام غوښتنه ده. لکه څنګه چې په بل ځای کې الله « جل جلاله » د ځمکې د شين والي (زرغونوالي) په اړه فرمايلي دي (وَيُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيُحْيِ بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا).

ژباړه: او الله « جل جلاله » له اسمان څخه اوبه نازلوي او پر هغې باندې ځمکه را زرغونوي.

په دې ايت کې الله « جل جلاله » د ځمکې کښت او زراعت ته اشاره کړې ده. چې د اوبو په واسطه ځمکه را زرغونوي او د ځمکې زرغونتيا د هوا او چاپېريال په پاک ساتلو کې ډېره زياته مرسته کوي. نو لازمه ده چې

انسانان پر ځمکه کښت او ونې وکري تر څو ځمکه او هوا پاکه او د ژوند کولو لپاره مناسب چاپېریال وګرځي، نه داسې چې ځمکه فاسده، ککړه او خرابه کړو یا پر ځمکه کې فساد وکړو چې په دې اړه الله « جل جلاله » فرمایلي دي: (وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ فِيْ الْاَرْضَ اِنَّ اللهَ لَايُحِبُّ الْمُفْسِدِيْنَ).

ژباړه: او په ځمکه کې د فساد کولو هڅه مه کوه بېشکه الله « جل جلاله » فساد کوونکي نه خوښوي.

فساد یواځې دا نه ده چې یو څوک د انسانانو تر منځ تفرق او شخړې رامنځ ته کړي. بلکې فساد هر هغه کار ته وایي چې نورو انسانان ترې زیانمن شي. په همدې اساس په ځمکه کې هغه کارونه تر سره کول چې هغه د ځمکې د ککړتیا، د هوا د ککړتیا او د اوبو د ککړتیا لامل ګرځي هم له فساد څخه عبارت ده. ځکه په دې سره د نورو انسانانو ژوند او جسم ته زیان رسیږي.حتی د انسانانو د ناروغتیا او مړینې لامل ګرځي. لکه په بل ایت کې چې الله « جل جلاله » په صراحت سره فرمایلي دي: (وَ اِذَا تَوَلَّى سَعَى فِيْ الْاَرْضِ لِيُفْسِدُ فِيْهَا وَ يُهْلِکُ الْحَرْثَ وَ النَّسْلَ وَاللهُ لَايُحِبُّ الْفَسَادَ).

ژباړه: او کله چې هغه ته قدرت په لاس ورشي ، نو په ځمکه کې د هغه ټولې هلې ځلې ددې لپاره وي چې فساد خپور کړي. کښتونه له منځه یوسي او انساني ځوځات هلاک کړي. په داسې حال کې چې الله « جل جلاله » فساد کوونکي نه خوښوي.

په پورته ایت کې الله « جل جلاله» په واضحه توګه ویلي دي، چې کښتونه (ونې ، بوټې او نور شنه نباتات) او انساني نسل له منځ وړل فساد ده. او الله « جل جلاله فساد نه خوښوي. دغه ټول قراني تهدیدات ددې لپاره دي چې ځمکه له فساد څخه خوندي وي او انسانان په یو خوندي، پاک او منظف چاپیریال کې ژوند وکړي.

له پورته قراني لارښوونو او تهدیداتو علاوه چې د چاپېریال ساتنې په اړه یې کړې دي، په نبوي احادیثو کې هم نوموړې موضوع ته ځانګړې پاملرنه شوېده. نبي کریم « صلی الله علیه والسلم » د نظافت او پاکي په اړه فرمایلي دي: (اَلطُّهُوْرُ شَطْرُ الْاِيْمَانِ)

ژباړه: پاکي او نظافت د ایمان برخه ده.

په پورته مبارک حدیث کې په نظافت او پاکي باندې ټینګار شوی ده. لکه څنګه چې د حدیث الفاظ عام راغلي دي او د کومو ځانګړو اشیاوو د پاکي یادونه یې نه ده کړې، نو په همدې اساس د خپل چاپېریال ساتنه او د هغې نظافت ته پام کول هم د همدغه حدیث مضمون ده. لازمه ده چې هر فرد داسې کړنې تر سره نه کړي چې په اساس

يې چاپېريال ككړ شي. د فابريكو څښتنان ، د خرابو موټرو څښتنان او د كورونو اوسېدونكی مكلف دي چې داسې څه ونه سوځوي چې چاپېريال چټل كړي. او هوا خرابه كړي. او يا كثافات په داسې ځايو كې وغورځوي چې همغه ځای ورته مناسب نه وي. ځكه دغه كار يو خواته ځمكه ككړوي او چټلوي او بلې خواته د ټولنې اوسېدونكو ته ضرر رسوي. چې په اساس يې خلک له ډول، ډول ناروغيو او نورو ستونزو سره مخ كيږي. چې د ضرر د منع والي په اړه نبي كريم « صلى الله عليه والسلم » فرمايلي دي: (لَا ضَرَرَ وَ لَا ضِرَارَ)

ژباړه: نه به شخص بل چاته ضرر رسوي او نه به بل شخص هغه ته ضرر رسوي. يعنې د ټولنې وګړي به يو بل ته ضرر نه رسوي.

په همدې اساس بايد ووايو هغه افراد چې ځمكه ، هوا او اوبه چټلوي او يا داسې زاړه او له كاره پرېوتي ماشينونه استعمالوي چې لوړ ، لوړ اوازونه لري چې صوتي ككړتيا منځ ته راوړي او په اساس يې د ټولنې خلک متضرره كيږي، هم منع دي. او بايد ورڅخه مخنيوی وشي. ځكه په اسلام كې ضرر رسونه منع ده.

دوهمه برخه: كښت او زراعت

د پورته احاديثو د لارښوونو څخه علاوه دا هم بايد واضحه كړو چې اسلام هغه دين ده، چې مسلمانان يې زراعت او ونې كرلو ته تشويق او هڅولي دي. چې د ونو په كښېنولو سره د ژوند چاپېريال صفا او له ككړتيا څخه ژغورل كيږي. په دې اړه نبي كريم « صلى الله عليه والسلم » فرمايلي دي:(عَنْ اَنَسِ ابْنِ مَالِكٍ قَالَ رَسُوْلُ اللهِ « صَلَى اللهُ عَلَيْهِ وَالسَّلَّمْ » مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُغْرِسُ غَرْسًا ، اَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَاْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ اَوْ اِنْسَانٌ اَوْ بَهِيْمَةٌ اِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةً)

ژباړه: له انس ابن مالک (رضى الله عنه) څخه روايت ده چې رسول الله « صلى الله عليه والسلم » فرمايلي دي: هر انسان چې ونې وكري او يا كښت وكري او له هغه څخه كوم الوتونكی ، يا انسان او يا كوم حيوان ترې خوراک وكړي دا د نوموړي لپاره په صدقه كې حسابيږي.

له ذكر شوي حديث څخه څرګنده شوه چې اسلام ټول مسلمانان ونو كښېنولو او په مجموع كې كركيلې ته هڅولي دي. چې د ونو كښېنول او د ځمكې زرغونول د چاپېريال ساتنې لپاره له مهمو منابعو څخه ګڼل كيږي. او چاپېريال په خوندي ساتلو كې مهم رول لري. نه يوازې داچې اسلام د ونو كښېنولو او زراعت كرلو ته مسلمانان هڅولي دي بلكې له هغوی څخه يې دا هم غوښتي دي چې د خپلو كښتونو او ونو ساتنه وكړي. حتی د هغو د ساتنې په خاطر يې د سپي ساتلو ته هم اجازه وركړې ده. په داسې حال كې چې اسلام د سپي ساتنه نه خوښوي.

په همدي ډول نبي کريم « صلی الله عليه والسلم » په يو بل مبارک حديث کې فرمايلي دي چې : چې که قيامت قائميږي او د يو چا په لاس کې د خرما ونه وي، نو هغه د وکري. نو که مونږ دغو ټولو اسلامي لارښوونو ته وگورو دا ددې ښکارندويي کوي چې اسلام چاپېريال ساتنې ته ژمن ده او په دې اړه ځانگړې لارښوونې يې کړې دي. چې په تطبيق سره يې په واقعي توگه چاپېريال خوندي پاتې کېداى شي.

همدارنگه که مونږ د سيرت کتابونو ته مراجعه وکړو، نو په ډېر واضح ډول ترې جوتيږي چې نبي کريم « صلی الله عليه والسلم » به کله کومې غزا ته تللو، نو ټولو صحابه کرامو ته به يې جنگي لارښوونې کولې. چې يو له همدغو لارښوونو څخه دا هم وه چې نبي کريم « صلی الله عليه والسلم» به صحابوو ته وېل چې د جنگ په جريان کې ونو، باغونو او په مجموع کې هر ډول کرکيلې ته زيان مه اړوئ. او د هغوی څخه ساتنه وکړئ. نو کله چې اسلام د جنگ په حالاتو کې د ونو، باغونو او نورو کښتونو ساتنه کوي او په دې اړه نبي کريم « صلی الله عليه والسلم » صحابوو ته ځانگړې لارښوونې کوي، نو په عادي حالاتو کې به اسلام د ونو پرېکولو او د کښتونو له منځه وړلو ته څنگه جواز ورکړي؟ نو ښکاره ده چې جواب « نه » ده. يعنې جواز نشته، مگر بغير د اضطراري حالاتو څخه .

همدارنگه اسلام د هغو شنډو ځمکو ـ چې د چا ملکيت نه وي ـ د هغو د ابادولو لپاره مسلمانان هڅولي دي. چې که چا شنډه ځمکه اباده کړه ، نو همغه ځمکه د ابادونکي ملکيت گرځي. او دا څرگنده ده چې د ځمکې په ابادي سره چاپيريال تغير کوي. هغه ځمکې چې شنډې دي له هغو ځمکو سره ډېر تفاوت لري چې ابادې دي. په ابادو ځمکو کې کرکيله کيږي مگر په غير ابادو ځمکو کې هېڅ نه کرل کيږي. په همدې اساس د ابادو ځمکو چاپېريال ښکلی او له مرضونو څخه خوندي وي او د غير ابادو ځمکو چاپيريال د ژوند لپاره مناسب نه وي. په دې اړه نبي کريم « صلی الله عليه والسلم » (عَنْ عَائِشَةَ رَضِىَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ « صَلَى اللهُ عَلَيْهِ وَالسَّلَّمْ » قَالَ : مَنْ اِعْمَرَ اَرْضًا لَيْسَتْ لِاَحَدٍ ، فَهُوَ اَحَقٌّ»

ژباړه : له عائشې « رضی الله عنها » څخه روايت ده چې نبي کريم « صلی الله عليه والسلم » فرمايلي دي: چا چې داسې ځمکه اباده کړه چې د چا ملکيت نه وي، هغه د هغې ځمکې حقدار (مالک) ده.

دا ددې لپاره چې ځمکې ابادې شي او د ځمکې په ابادي (زرغونول، ونې او بوټي په کې کښېنول) سره د چاپېريال ساتنه کيږي. او چاپيريال له ککړتيا څخه ژغورل کيږي.

دریمه برخه: اوبه

د چاپېریال ساتنې بله مهمه موضوع د اوبو ساتنه ده چې د اسلام د اوبو ساتلو ته خاصه پاملرنه کړې ده. او په دې اړه نبي کریم « صلی الله علیه والسلم » ځانګړې لاربښوونې کړې دي. نبي کریم « صلی الله علیه والسلم » د اوبو د حفاظت په اړه فرمایلي دي: (لَا يَبُولَنَّ اَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمْ وَلَايَغْتَسِلَنَّ فِيْهِ مِنَ الْجَنَابَةِ)

ژباړه : هیڅکله د یو کس په ولاړو اوبو کې بولې (متیازې) او له جنابت څخه د پاکي غسل نه کوي.

له ذکر شوي حدیث څخه په څرګنده توګه ښکاري چې باید د اوبو ساتنه وشي او هغه د هر ډول چټلي څخه وژغورل شي. ځکه اوبه هغه څه دي چې د چاپېریال په ساتنه کې بنسټیز او اغېزناک رول لري. که چېرې اوبه نه وي یا اوبه چټلې وي نو په همغه چاپېریال کې ژوند امکان نه لري او نه هغه سیمې ابادیږي چې اوبه په کې شتون ونه لري. کله چې پر ځمکو کې کښت، ونې او ځنګلونه نه وي ، نو هغه چاپېریال په اساني سره ککړیږي او د هر ډول ساه لرونکو لپاره مرګونی وي.

همدارنګه په بل حدیث کې نبي کریم « صلی الله علیه والسلم » فرمایلي دي: (اِذَا اِسْتَيْقَظَ اَحَدُكُمْ مِنْ مَنَامِهِ فَلَا يَغْمِسَنَّ يَدَهُ فِي الْاِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلُهَا ثَلَاثًا فَاِنَّهُ لَايَدْرِيْ اَيْنَ بَاتَتْ يَدَهُ)

ژباړه: که چېرې له تاسو څخه کوم کس له خوبه پاڅیږي، نو هغه د تر هغه وخته پورې د اوبو په لوښي کې لاس نه ډوبوي تر څو چې یې درې ځلې مینځلی نه وي.

له پورته حدیث څخه دا څرګندیږي چې د اسلام مبارک دین د اوبو په ساتنه کې له څومره احتیاط څخه کار اخیستی ده او څومره زیات اهمیت یې ورکړی ده. چې که یو کس له خوبه پاڅیږي، نو لاس د په اوبو کې نه ډوبوي ځکه کېدای شي لاس یې د شپې له خوا په ناپاکو ځایو لګېدلی وي. او د هغې له امله اوبه مردارې نه شي. په همدې اساس په کار ده چې د اوبو په ساتنه کې ډېر دقت وکړو او هغه مردارې نه کړو. ځکه چې اوبه د ژوند کولو اساس ده. او د اوبو په مصرفولو کې له پوره احتیاط څخه کار واخلو تر څو اوبه بې ځای مصرف نه کړو، بلکې د ضرورت په اندازه یې وکاروه. ځکه اسراف الله « جل جلا له » منع کړی ده. په دې اړه الله « جل جلاله » په قران کریم کې فرمایلي دي: (اِنَّ اللهَ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ)

ژباړه : الله « جل جلاله » اسراف کوونکي نه خوښوي.

په همدې اساس اسراف هغو ټولو مواردو ته شاملیږي چې یو شخص یې د خپل ضرورت څخه په زیاته اندازه کاروي او دا کار په اسلام کې منع شوی ده. نو که اوبه هم له ضرورت څخه زیاتې وکارول شي په اسراف کې راځي. اګر که د اوبو پربهاني هم وي. حتی په اودس کې هم د اوبو د زیات استعمال څخه منع شوې ده او علماوو له اسراف څخه ګڼلې ده.

په پایله کې دې نتیجې ته رسیږو چې اسلام مبارک دین په کلکه د چاپېریال ساتنې لارښوونې کړې دي. او د چاپېریال پاک ساتلو ته یې ځانګړې توجو کړې ده. هغه ټولې منابع (ځمکه ، هوا او اوبه) چې د چاپېریال ساتنې پورې اړه لري ، د هغې په اړه اسلام ښکاره لارښوونې کړې دي چې دغه ټولې لارښوونې د چاپېریال په ساتنې راڅرخي. چې دغه ټول دلایل ددې ښکارندویي کوي چې اسلام د چاپېریال ساتلو ته ژمن ده.

پای

منابع او مأخذ

1. قران کریم
2. البخاري، جعفي، ابوعبدالله محمد بن اسماعيل بن ابراهيم بن المغيرة ۱۴۰۷هـ . ق. الجامع المسند الصحيح المختصر من امور رسول الله « صلى الله عليه والسلم» وسننه وايامه (صحيح البخاري)، دريم چاپ ، تحقيق : ديب البغا ، مصطفى ، بيروت ، دارابن كثير.
3. الترمذي ، السلمي ، ابو عيسى محمد بن عيسى ، ۱۴۱۱هـ. ق. ، الجامع الصحيح سنن الترمذي ، دوهم چاپ ، تحقيق : احمد محمد شاكر، بيروت ، دارالاحيا التراث العربي.
4. سادات ، سيد ماليار، ۱۳۹۱ هـ. ش. ، زمونږ چاپيريال، لومړی چاپ، کابل افغانستان ، وحيد وهاج ساختماني شرکت.